

**WYTYCZNE DOTYCZĄCE WDRAŻANIA DZIAŁAŃ WSPÓLPRACY LEADER W
RAMACH PROGRAMÓW ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA OKRES
2014–2020**

**Projekt: 11.10.2013 r.
Aktualizacja: 19.11.2014 r.**

(Wersja ostateczna)

Uwaga: przewiduje się dalsze poprawki niniejszego dokumentu w oparciu o rezultaty pracy grupy roboczej w dziedzinie współpracy LEADER spodziewanej w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD)

Spis treści

1. Wstęp	3
1.1. Wstęp do poradnika	3
1.2. Wprowadzenie do LEADER/ RLKS w ramach EFRROW 2014–2020	3
1.3. Uzasadnienie współpracy w ramach LEADER/ RLKS	3
2. Podstawa prawna działań współpracy LEADER	4
3. Warunki kwalifikowalności w ramach EFRROW	5
3.1. Zasady ogólne	5
3.2. Rodzaje wsparcia	7
3.2.1. Techniczne wsparcie przygotowawcze	7
3.2.2. Wsparcie projektu współpracy	7
3.3. Zakres finansowy wsparcia współpracy	8
4. Procedury wyboru działań współpracy	8
4.1. Wybór technicznego wsparcia przygotowawczego współpracy	8
4.2. Wybór samych projektów współpracy	9
4.2.1. Wybór przez lokalne grupy działania (LGD)	9
4.2.2. Wybór przez instytucje zarządzające	10
5. Konkretnie postanowienia dotyczące współpracy międzynarodowej (WMN)	10
6. Rola sieci obszarów wiejskich (ENRD i KSOW) we współpracy LEADER	12
7. Końcowe zalecenia	12
ZAŁĄCZNIK 1. Dokumenty odnośne (okres 2014–2020)	14
ZAŁĄCZNIK 2. Rozdział 8.4 Poradnika RLKS	15
ZAŁĄCZNIK 3. Formularz wymiany informacji	17

1. Wstęp

1.1. Wstęp do poradnika

Celem poradnika jest wyjaśnienie roli działań współpracy w zakresie LEADER w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich na okres 2014–2020.

Dokument należy traktować jako materiał referencyjny, który nie wprowadza żadnych nowych zasad prawnych. Interpretacja prawa wspólnotowego każdorazowo należy do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Dokument ten stanowi uzupełnienie wytycznych w sprawie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność RLKS wydanych przez cztery dyrekcje generalne (DG) Komisji Europejskiej odpowiedzialne za europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne (EFSI)¹, które obrazują działania współpracy w zakresie RLKS ujęte w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów (RWP) oraz w regulacjach dla konkretnych funduszy w ramach EFRROW² i EFMR³.

1.2. Wprowadzenie do LEADER/RLKS w ramach EFRROW 2014–2020

W okresie 2014–2020 EFRROW posłuży do wspierania międzynarodowych i międzyterytorialnych projektów współpracy realizowanych przez lokalne grupy działania (LGD) jako element wdrażania **lokalnych strategii rozwoju** (LSR) wybranych w ramach RLKS/LEADER.

Wspieranie współpracy jest obowiązkowym elementem działania LEADER. Zarówno wsparcie przygotowawcze w zakresie współpracy, jak i wsparcie dla projektów współpracy, musi zostać uwzględnione w programach rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Nie jest to natomiast wymagane, choć jest zalecane, na poziomie LGD. Pojedyncze LGD mogą mieć swobodę decydowania o ewentualnym skorzystaniu z dostępnego wsparcia współpracy.

1.3. Uzasadnienie współpracy w ramach LEADER/RLKS

Współpraca to **sposób na poszerzanie lokalnych perspektyw i upowszechnianie nowej wiedzy w regionie w celu polepszenia lokalnych strategii**. Może ona **podnieść innowacyjność działań ukierunkowanych na lokalny rozwój**, przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności regionu przez rozwijanie potencjału i przyciąganie nowych partnerów biznesowych, a także rozpowszechnić innowacje, know-how i nowe umiejętności.

Oprócz potencjalnych korzyści płynących ze współpracy międzyterytorialnej (na obszarze państwa członkowskiego) **międzynarodowa współpraca wnosi także dodatkową europejską wartość dodaną do rozwoju lokalnego**.

Współpraca obszaru LGD z innymi regionami geograficznymi może być **kluczowym komponentem każdej lokalnej strategii rozwoju (LSR) w ramach RLKS/LEADER** lub też **dodatkowym zasobem takiej strategii**. Jej rozwój może przebiegać w etapach, począwszy od wymiany doświadczeń i przenoszenia obiecujących praktyk, a skończywszy na wspólnych działaniach. Współpraca z innymi terytoriami wdrażającymi RLKS/LEADER może stanowić

¹ Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne

² Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

³ Europejski Fundusz Morski i Rybacki

strategiczne narzędzie umożliwiające LGD osiągnięcie masy krytycznej niezbędnej przy pewnych projektach lub zebranie dodatkowych zasobów i wiedzy fachowej.

2. Podstawa prawna działań współpracy LEADER

Współpraca w ramach LEADER opiera się na różnych tekstach prawnych.

Rozporządzenie 1303/2013 (RWP):

Artykuł 32 *Rozwój lokalny kierowany przez społeczność*

2. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest:

d) zaprojektowany z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału oraz zawiera elementy innowacyjne w kontekście lokalnym i zakłada tworzenie sieci kontaktów oraz, w stosownych przypadkach, współpracę.

Artykuł 34 *Lokalne grupy działania*

3. Zadania lokalnych grup działania obejmują:

f) wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz, w stosownych przypadkach, przedkładanie wniosków do podmiotu odpowiedzialnego za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem.

5. W przypadku przedsięwzięć lokalnych grup działania w zakresie współpracy, o których mowa w art. 35 ust. 1 lit. c), zadania określone w ust. 3 lit. f) niniejszego artykułu mogą być realizowane przez odpowiedzialną instytucję zarządzającą.

Artykuł 35 *Wsparcie z EFSI na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*

1. Wsparcie z właściwych EFSI rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obejmuje:

c) przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy.

Rozporządzenie 1305/2013 (Rozporządzenie w sprawie EFRROW):

Artykuł 44 *Współpraca w ramach programu LEADER*

1. Wsparcia, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lit. c) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, udziela się na:

a) projekty współpracy na terytorium danego państwa członkowskiego (współpraca międzyterytorialna) lub projekty współpracy pomiędzy terytoriami w kilku państwach członkowskich lub z terytoriami w państwach trzecich (współpraca międzynarodowa);

b) techniczne wsparcie przygotowawcze dla projektów współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej, pod warunkiem że lokalne grupy działania są w stanie wykazać, że planują realizację konkretnego projektu.

2. Oprócz innych lokalnych grup działania partnerami lokalnej grupy działania w ramach EFRROW mogą być:

a) grupa lokalnych partnerów publicznych i prywatnych na obszarze wiejskim, która realizuje lokalną strategię rozwoju na terytorium Unii lub poza nim;

b) grupa lokalnych partnerów publicznych i prywatnych na obszarze innym niż obszar wiejski, która realizuje lokalną strategię rozwoju.

3. W przypadku gdy projekty współpracy nie są wybierane przez lokalne grupy działania, państwa członkowskie ustanawiają system ciągłego naboru wniosków.

Najpóźniej w terminie dwóch lat po dniu zatwierdzenia swoich programów rozwoju obszarów wiejskich państwa członkowskie podają do wiadomości publicznej krajowe lub regionalne procedury administracyjne dotyczące wyboru projektów współpracy międzynarodowej oraz wykaz kosztów kwalifikowalnych.

Zatwierdzenie projektów współpracy przez właściwą instytucję następuje nie później niż w ciągu czterech miesięcy po dniu złożenia wniosku dotyczącego projektu.

4. Państwa członkowskie informują Komisję o zatwierdzonych projektach współpracy międzynarodowej.

Artykuł 52 *Europejska sieć na rzecz rozwoju obszarów wiejskich*

3. Zadaniem sieci jest: (...)

g) wspieranie sieci krajowych i inicjatyw współpracy międzynarodowej oraz wymiany dotyczącej działalności i doświadczeń w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich z sieciami w państwach trzecich;

h) szczególnie w przypadku lokalnych grup działania: (...)

(ii) współpraca z podmiotami zaangażowanymi w tworzenie sieci kontaktów i pomoc techniczną w dziedzinie rozwoju lokalnego, utworzonymi przez EFRR, EFS i EFMR w odniesieniu do ich działalności w zakresie rozwoju lokalnego i współpracy międzynarodowej.

Artykuł 54 Krajowa sieć obszarów wiejskich

3. Wsparcie z EFRROW, o którym mowa w art. 51 ust. 3, wykorzystuje się: (...)

b) do przygotowania i wdrożenia planu działania obejmującego przynajmniej następujące elementy: (...)

(iii) zapewnianie szkoleń oraz tworzenie sieci kontaktów dla lokalnych grup działania, a w szczególności pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej, ułatwiania współpracy między lokalnymi grupami działania i poszukiwania partnerów na potrzeby działania, o którym mowa w art. 35; (...).

3. Warunki kwalifikowalności w ramach EFRROW⁴

3.1. Zasady ogólne

- Zakres geograficzny:

Zakres geograficzny potencjalnych partnerów współpracujących z LGD w ramach EFRROW/LEADER określono w art. 44(2) rozporządzenia w sprawie EFRROW. W szczególności, jak wynika z tego artykułu, LGD mogą współpracować z partnerami z krajów **znajdujących się na terenie Unii Europejskiej i poza nią**. Partnerzy z obszaru Unii mogą się znajdować zarówno **na terenach wiejskich, jak i miejskich**. Z kolei partnerzy spoza Unii mogą być zlokalizowani wyłącznie na obszarach wiejskich.

W celu pełnego wykorzystania potencjalnych korzyści płynących ze współpracy instytucje zarządzające (IZ) powinny unikać zbędnego ograniczania zakresu geograficznego kooperacji. LGD mogą współpracować z partnerstwami z obszarów miejskich lub obszarów spoza UE, niemniej tylko działania związane z SRL/LGD zakwalifikowane do wsparcia ze środka CLLD/LEADER programu rozwoju obszaru wiejskiego będą mogły uzyskać wsparcie finansowe w ramach EFRROW. Konieczne jest przestrzeganie postanowień w sprawie „Kwalifikowalności operacji w zależności od lokalizacji” wprowadzonych dla EFSI (zob. art. 70 RWP), w szczególności w odniesieniu do wydatków w państwach trzecich.

- Rodzaje partnerów

⁴ Sieć ENRD opracowała w ramach „Portalu LEADER” kompleksowy „Poradnik z zakresu współpracy międzynarodowej [WMN] w ramach programu LEADER”, który może być pomocnym narzędziem ułatwiającym opracowywanie konkretnych podejść do programowania współpracy. Sieć opublikowała również arkusze informacyjne dla państw członkowskich dotyczące reguł i procedur WMN w okresie 2007–2013: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/tnc_guide/en/tnc_guide_en.html

Co więcej, sprawozdanie grupy tematycznej 3 ENRD LEADER („Wdrażanie działania współpracy LEADER”) zawiera cenne elementy analizy i zalecenia: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/focus-groups/en/focus-group-3_en.html

Określając reguły współpracy, IZ powinny zapewnić duży zakres potencjalnych partnerów, tak aby uwzględnić różne formy partnerstw występujące na obszarach wewnątrz Unii i poza nią. W szczególności nie powinny wykluczać współpracy między LGD a partnerstwami innymi niż LGD.

Zgodnie z artykułem 44(2) rozporządzenia w sprawie EFRROW partner uczestniczący w projekcie współpracy z LGD w ramach LEADER, który sam nie jest LGD, musi być „grupą lokalnych partnerów publicznych i prywatnych (...), która realizuje lokalną strategię rozwoju”. Oznacza to, że zakres działania tej grupy musi być podobny do zakresu działania LGD, ale nie musi spełniać wszystkich kryteriów określonych w art. 33 RWP (dotyczącym „Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”).

Na początku projektu współpracy partnerzy powinni podpisać umowę jasno określającą zadania każdego z nich.

Zaleca się, aby partnerzy wstępnie zdefiniowali/uzgodnili kluczowe kryteria dla prowadzonych działań. Mogą również uzgodnić rodzaje operacji wykraczające poza zakres projektu.

Ponadto ważne jest, by współpracujący partnerzy wzajemnie się informowali o postępach w realizacji projektu oraz wszelkich zmianach w jego wdrażaniu, aby umożliwić wprowadzanie zmian niezbędnych do osiągnięcia wzajemnie uzgodnionych celów projektu.

- Beneficjenci projektów współpracy:

Projekty współpracy wymagają większej koordynacji niż zwykle projekty lokalne. Często mają także wyraźny wymiar kolektywny lub terytorialny. W takich przypadkach uzasadnione jest, by ostatecznym beneficjentem wsparcia w ramach projektu współpracy była sama LGD. Zezwala na to wyrażnie art. 34(4) RWP.

- Główny partner

Wyznaczenie głównego partnera (czasem zwanego także koordynującą lokalną grupą działania) w ramach projektu współpracy nie jest obowiązkowe, jednak jest zdecydowanie zalecane. Brak głównego partnera wiąże się z koniecznością wyjątkowo przejrzystego podziału zadań między partnerami oraz bardzo wysokiego i równego zaangażowania.

Do ról i obowiązków głównego partnera zazwyczaj należą:

- kierowanie i koordynacja w zakresie opracowywania projektu, w tym przygotowanie umowy współpracy między partnerami;
- koordynowanie i monitorowanie wniosków o finanse składanych przez każdego partnera;
- kierowanie i koordynacja w zakresie wdrażania projektu oraz zadań przydzielonych każdemu partnerowi (organizacja wymian, wspólne rezultaty itd.);
- monitorowanie i komunikowanie osiągnięć oraz postępów finansowych.

W zależności od potrzeb projektu współpracy można dodawać kolejne role i obowiązki.

Ze względu na swoje obowiązki główny partner wymaga wyższego niż inni partnerzy, budżetu w ramach projektu. Środki te mogą pochodzić od LGD lub z przeznaczonego na współpracę budżetu programu partnera, jak również z wkładów pozostałych partnerów uczestniczących w projekcie.

3.2. Rodzaje wsparcia

3.2.1. Techniczne wsparcie przygotowawcze⁵

Zgodnie z art. 35 (1)(c) RWP wsparcie z EFSI przyznawane na potrzeby rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obejmuje przygotowanie i wdrożenie działań współpracujących grupy działania.

Oznacza to, że **obowiązkowy jest element technicznego wsparcia przygotowawczego**, który musi zostać wprowadzony do wszystkich PROW **na cały okres programowania**. Takiego wstępnego wsparcia udzielano już w ramach licznych programów w okresie 2007–2013, a nawet programu Leader+, jednak teraz stało się ono obowiązkowym elementem wspierania współpracy. Celem jest zwiększenie liczby działań współpracujących podejmowanych przez LGD.

Koszty zakwalifikowane w ramach technicznego wsparcia przygotowawczego mogą na przykład obejmować:

- koszty związane ze spotkaniami z potencjalnymi partnerami (podróż, zakwaterowanie, wynagrodzenie tłumaczy itp.).
- koszty wstępnego opracowania projektu (np. udział w wydarzeniach, studium wykonalności projektu, konsultacje w dziedzinie konkretnych problemów, koszty tłumaczenia, dodatkowe wydatki na personel).

Ponieważ trudno jest przewidzieć wszystkie działania, jakie mogą być niezbędne do zaspokojenia indywidualnych potrzeb LGD w ramach przygotowywania projektu współpracy, zdecydowanie zaleca się **unikanie nadmiernego ograniczania opisu zakwalifikowanych kosztów w ramach PROW**.

Techniczne wsparcie przygotowawcze może zostać przyznane wyłącznie wtedy, gdy LGD wykaże, że przewiduje wdrożenie konkretnego projektu. Oznacza to co najmniej określenie celów i charakteru planowanego projektu. Należy przy tym pamiętać, że **otrzymanie technicznego wsparcia przygotowawczego nie nakłada obowiązku zrealizowania takiego projektu**, jeśli przykładowo okaże się on niewykonalny. Techniczne wsparcie przygotowawcze będzie wciąż dostępne, jeśli projekt nie zostanie podjęty, a LGD nie powinna być zobligowana do zwrócenia przyznanych środków.

Techniczne **wsparcie przygotowawcze nie powinno służyć do finansowania wydatków po ustanowieniu współpracy** na podstawie umowy, jako że wsparcie przygotowawcze z definicji poprzedza sam projekt współpracy.

IZ mogą przyjąć górną granicę technicznego wsparcia przygotowawczego i mają swobodę w doborze stosownych podejść oraz kryteriów (np. stała kwota na LGD lub na cel).

3.2.2. Wsparcie projektu współpracy⁶

Wsparcie z EFRROW może również posłużyć do finansowania działań w ramach samego projektu współpracy.

⁵ Art. 44(1)(b) rozporządzenia unijnego nr 1305/2013

⁶ Art. 44(1)(a) rozporządzenia unijnego nr 1305/2013

Projekt współpracy powinien być **konkretnym działaniem z jasno określonymi celami i rezultatami** zapewniającymi korzyści terytoriom, których dotyczy. Projekty mogą być nastawione na szeroki wachlarz działań. Przykładowo mogą obejmować budowanie potencjału i przenoszenie doświadczeń związanych z lokalnym rozwojem np. na drodze wspólnych publikacji, seminariów szkoleniowych i współpracy partnerskiej (wymiany kierowników projektów i personelu itp.), co prowadzi do przyjmowania wspólnych lub podobnych metodologii i systemów pracy lub do wspólnych czy też koordynowanych prac rozwojowych.

Kryteria kwalifikowalności mogą zostać określone w SRL lub na poziomie programu zgodnie z przyjętym systemem wyboru (zob. 4.2.1 i 4.2.2 poniżej). Kryteria powinny być zgodne z podejściem stosowanym do projektów wdrażanych w ramach SRL („projekty lokalne”)⁷.

3.3. Zakres finansowy wsparcia współpracy

W każdym PROW należy zarezerwować konkretną kwotę budżetu na działania współpracy w ramach działania LEADER. Ma to na celu zagwarantowanie wykonalności wdrażania takich projektów przez LGD. Budżet na współpracę musi być uwzględniony w tabelach wyników finansowych PROW.

Jeśli wyborem projektów współpracy zajmują się LGD, powiązany budżet należy wstępnie przydzielić LGD razem z pulą przeznaczoną na wdrażanie projektów lokalnych. Natomiast w przypadku centralnego zarządzania działaniami kooperacyjnymi LGD nie mają żadnego wstępnie przydzielonego budżetu i wnioskuje o wsparcie dla poszczególnych projektów w ramach wezwań organizowanych przez IZ.

Jak wynika z doświadczeń, przygotowywanie projektów współpracy wymaga czasu. Z tego powodu zaleca się również utworzenie krajowego budżetu na potrzeby **dofinansowania** współpracy w okresie finansowania.

Kategorie kosztów:

Oprócz **kosztów ponoszonych indywidualnie** przez każdego partnera należy także uwzględnić udział we **wspólnych kosztach** w ramach działań kooperacyjnych. Wspólne koszty to takie, które partnerzy ponoszą razem (na przykład na potrzeby wspólnego przedsięwzięcia lub broszury).

Aby uniknąć niepotrzebnych przeszkód dla LGD, należy dołożyć starań na szczeblu krajowym w celu harmonizacji potencjalnych kategorii kosztów w krajowych poradnikach lub przepisach prawa i, co najważniejsze, jasnego określenia niekwalifikujących się kategorii kosztów.

4. Procedury wyboru działań współpracy

4.1. Wybór technicznego wsparcia przygotowawczego współpracy

W celu ułatwienia rozpoczęcia współpracy zaleca się wprowadzenie procedury technicznego wsparcia przygotowawczego odrębnej od procedury wyboru samych projektów współpracy.

⁷ Art. 35(1)(b) rozporządzenia unijnego nr 1303/2013

Wyboru technicznego wsparcia przygotowawczego można dokonać:

- a) na drodze administracyjnej procedury wyboru — dotacja jest przekazywana wybranej LGD po dostarczeniu wniosku do instytucji zarządzającej; lub
- b) na drodze lokalnej procedury wyboru przeprowadzonej przez LGD z wykorzystaniem części budżetu wydzielonego na wdrożenie SRL.

4.2. Wybór samych projektów współpracy

Zgodnie z art. 34 (RWP) wybór projektów wdrażanych w ramach **lokalnej strategii rozwoju** należy do LGD. Z drugiej jednak strony w drodze odstępstwa od artykułu 34(3)(f) RWP projekty współpracy mogą być w pewnych przypadkach wybierane przez instytucję zarządzającą (IZ).

W związku z powyższym istnieją dwie metody wyboru projektów: wybór przez LGD i wybór przez IZ (zob. 4.2.1 i 4.2.2 poniżej). Możliwe jest także równoczesne zastosowanie obu metod wyboru projektów w ramach jednego programu.

Właściwe władze powinny aktywnie uczestniczyć w ograniczaniu opóźnień procesu decyzyjnego. Sukces projektów współpracy wyraźnie zależy od szybkiego rozpatrywania wniosków składanych przez poszczególnych partnerów. Decyzja w sprawie przyznania środków powinna zapaść w terminie czterech miesięcy od daty przedłożenia projektu (ustęp trzeci artykułu 44(3) rozporządzenia w sprawie EFRROW). To samo ograniczenie czasowe powinno obowiązywać dla projektów współpracy wybieranych przez LGD.

Państwa członkowskie powinny zadbać, by różnice w procedurach i terminach wyboru nie zniechęcały LGD do współpracy. Oprócz szybkiego procesu decyzyjnego IZ powinny na przykład znaleźć sposoby wstępnego zatwierdzania projektów współpracy na własnych terytoriach w rozsądnym terminie, z uwzględnieniem zatwierdzania partnerów przez inne IZ. Powinno to ułatwić wdrażanie projektów wymagających zatwierdzenia przez różne krajowe i regionalne organy administracji.

4.2.1 Wybór przez lokalne grupy działania (LGD)

W sytuacji, gdy współpraca została uwzględniona jako priorytet **lokalnej strategii rozwoju** (LSR) LGD, projekty współpracy są wybierane przez LGD. Przy takim modelu wdrażania podejście oddolne ma zastosowanie także do współpracy.

Najlepszym rozwiązaniem, pozwalającym zachować zasady RLKS/LEADER, jest uwzględnienie przez LGD działań kooperacyjnych w swoich SRL. W zależności od potrzeb stwierdzonych podczas analizy SWOT może to oznaczać konkretne działania współpracy lub kompleksową strategię współpracy.

LGD deklaruje zamiar współpracy w domenach objętych jej strategią, ale konkretni partnerzy niekoniecznie są na tym etapie znani (ponieważ przykładowo nie zostali jeszcze wybrani do LEADER w ramach ich własnych PROW). LGD uwzględnia współpracę w swoim planie działania i planie finansowym (które w razie potrzeby mogą zostać dostosowane za pomocą procedury monitorowania i oceny).

W takim przypadku budżet na współpracę jest przydzielany LGD razem z pulą przeznaczoną na wdrożenie SRL. LGD wybiera projekty współpracy tak jak każdy inny projekt w ramach SRL. Rola zaangażowanych władz jest taka sama, jak w przypadku każdego innego projektu,

niemniej proces prawdopodobnie będzie się składał z większej liczby kroków, ponieważ partnerzy mogą wymagać zatwierdzeń innych władz.

Istnieje natomiast możliwość przeniesienia prawa do wyboru projektów współpracy przysługującego LGD na IZ, jako że nie są to zwyczajne projekty lokalne, a projekty o szerszym znaczeniu terytorialnym. IZ może zatem uznać za istotne kierowanie procesem przez publikowanie wezwań do projektów, zakładanie rad wybierających projekty współpracy i określanie jednolitych kryteriów, w tym podejścia tematycznego, dla wszystkich LGD na obszarze programu.

Wiele państw członkowskich przyjmowało takie metody na przestrzeni kilku okresów LEADER (zob. przykłady z aktualnego okresu⁸). Taka opcja nie powinna jednak uniemożliwiać LGD wybierania projektów współpracy zgodnych z ich strategią. Nie powinna też eliminować ani osłabiać oddolnego charakteru projektów.

4.2.2. Wybór przez instytucje zarządzające

W sytuacji, kiedy wyborem projektów współpracy zajmują się IZ, należy ustanowić system ciągłego naboru wniosków (art. 44(3) rozporządzenia w sprawie EFRROW). Obowiązek ten należy rozumieć w taki sposób, że w przypadku organizowania wyboru projektów na drodze wezwań takie wezwania powinny być nieprzerwanie otwarte przez cały okres lub też należy organizować co najmniej trzy do czterech wezwań rocznie, by zagwarantować nieprzerwany dostęp do tego typu wsparcia.

Wezwania należy zawsze organizować na tyle często, by nie utrudniać wdrażania projektów z udziałem partnerów pochodzących z różnych obszarów programów (zob. rozdział 5 poniżej oraz załącznik 2: Poradnik CLLD, rozdział 8.4). Zważywszy na czas trwania wyboru projektów współpracy IZ powinny znajdować sposoby harmonizacji zamykania procesów wyboru na koniec każdego programu.

IZ powinna także informować partnerów oraz inne IZ o zatwierdzeniu lub niezatwierdzeniu projektu. Taka wymiana informacji jest niezbędna, jako że wdrażanie projektu (np. płatności) może się rozpocząć dopiero po zakończeniu wszystkich stosownych procedur.

Jak wspomniano powyżej, IZ powinny zadbać o szybkie podejmowanie decyzji, a ponadto zachęca się je do znajdowania sposobów wstępnego zatwierdzania projektów współpracy na własnych terytoriach z uwzględnieniem zatwierdzenia partnerów przez inne IZ w rozsądnym terminie. Takie środki powinny ułatwiać wdrażanie projektów wymagających zatwierdzenia przez różne krajowe i regionalne organy administracji.

5. Konkretnie postanowienia dotyczące współpracy międzynarodowej (WMN)

Zawarte w rozporządzeniu w sprawie EFRROW postanowienia powinny usprawnić wdrażanie projektów współpracy międzynarodowej (WMN), jednocześnie ograniczając znane wąskie gardła, które wiążą się z koniecznością zatwierdzania każdego projektu przez wiele IZ z różnych państw członkowskich.

⁸ Zob. „Reguły i procedury WMN dla państw członkowskich na okres 2007–2013” na stronie ENRD: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/tnc_guide/member-states-tnc-rules-and-procedures/en/member-states-tnc-rules-and-procedures_en.html

Artykuł 44 rozporządzenia w sprawie EFRROW nakłada szereg istotnych zobowiązań na IZ w związku z zarządzaniem WMN. Zobowiązania te opisano poniżej. (Zob. także rozdział 6, w którym uwzględniono zobowiązania Europejskiej sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (ENRD) oraz Krajowych sieci obszarów wiejskich (KSOW) w odniesieniu do technicznego wsparcia WMN).

- **„Najpóźniej w terminie dwóch lat po dniu zatwierdzenia swoich programów rozwoju obszarów wiejskich państwa członkowskie podają do wiadomości publicznej krajowe lub regionalne procedury administracyjne dotyczące wyboru projektów współpracy międzynarodowej oraz wykaz kosztów kwalifikowalnych”** (ustęp 2 artykułu 44(3) rozporządzenia w sprawie EFRROW).

Powinno to pomóc w zapewnieniu wszystkim zainteresowanym stronom publicznie dostępnego podsumowania tych elementów. Ma to szczególne znaczenie dla LGD, które, by ustanowić projekt WMN, muszą rozumieć nie tylko reguły WMN swoich własnych PROW, ale także wszystkich innych partnerów współpracujących.

Zaleca się ponadto wymianę doświadczeń w ramach różnych rodzajów reguł w celu osiągnięcia podobnych podejść. Jest to szczególnie ważne dla państw członkowskich (PC), między którymi przewiduje się wiele projektów WMN, jak sugerują wnioski z okresu 2007–2013. Jako inspiracja mogą posłużyć arkusze informacyjne (karty) dla poszczególnych państw członkowskich opublikowane na stronie ENRD 2007–2013. Oczekuje się, że w okresie 2014–2020 ENRD będzie w podobny sposób zbierać i publikować informacje.

- **„Zatwierdzenie projektów współpracy przez właściwą instytucję następuje nie później niż w ciągu czterech miesięcy po dniu złożenia wniosku dotyczącego projektu”** (ustęp 3 artykułu 44(3) rozporządzenia w sprawie EFRROW).

Aby ułatwić wdrażanie projektów wymagających zatwierdzenia różnych krajowych lub regionalnych organów administracji, państwa członkowskie powinny zapewnić sprawny proces decyzyjny, tak aby odmienne procedury wyboru i terminy nie zniechęcały LGD do współpracy. Zgodnie z rozporządzeniem maksymalny akceptowalny czas na podjęcie decyzji w sprawie wnioskowanego projektu współpracy wynosi cztery miesiące.

IZ powinny znaleźć sposoby wstępnego zatwierdzania projektów współpracy na własnych terytoriach w rozsądnym terminie, z uwzględnieniem zatwierdzania partnerów przez inne IZ.

- **„Państwa członkowskie informują Komisję o zatwierdzonych projektach współpracy międzynarodowej”** (art. 44(4) rozporządzenia w sprawie EFRROW).

Takie podejście ma dwa cele: zapewnienie podsumowania WMN na poziomie europejskim (Komisja dostarcza skonsolidowane informacje na temat zatwierdzeń) oraz oferowanie platformy wymiany informacji między PC uczestniczącymi w jednym projekcie WMN.

Z uwagi na brak skoordynowanej procedury zatwierdzania obowiązków powiadomień dotyczy każdego indywidualnego zatwierdzenia. KSOW mogą pomagać instytucjom zarządzającym w zbieraniu niezbędnych informacji i podsumowywaniu. ENRD może zapewnić wsparcie w zakresie własnych zadań (art. 52(3)(g) rozporządzenia w sprawie

EFRROW⁹) przez rozpowszechnianie i publikowanie informacji (zob. także rozdział 6 poniżej).

Powiadomienie musi zostać przekazane za pośrednictwem SFC 2014¹⁰ (projekt formularza sprawozdania zamieszczono w załączniku 3). Bardziej szczegółowe informacje na temat tej procedury zostaną udostępnione w odpowiednim czasie. W kwestii okresowości powiadomień zaleca się ich przekazywanie w każdym indywidualnym przypadku.

Jak wynika z doświadczeń z okresu 2007–2013, niektóre PC niechętnie przekazują powiadomienia, jeśli nie dysponują wszystkimi danymi wymaganymi w formularzu. Niemniej, jako że jednym z głównych celów jest umożliwienie sprawnej wymiany informacji, PC są zachęcane do zawiadamiania o zatwierdzeniach, nawet jeśli formularz nie został w całości wypełniony. Fakt, że formularze są składane przez SFC, nie oznacza negatywnych konsekwencji dla PC, które za pierwszym razem nie wypełni w całości formularza. Wszelkie pozostałe informacje należy uaktualnić w SFC, kiedy będą dostępne.

6. Rola sieci obszarów wiejskich (ENRD i KSOW) we współpracy LEADER

W rozporządzeniu w sprawie EFRROW wymieniono zadania należące do Europejskiej sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (ENRD) oraz krajowych sieci obszarów wiejskich (KSOW). Dla obu organizacji bardzo ważne jest ogólne wsparcie oraz konkretne wsparcie techniczne udzielane LGD w dziedzinie współpracy w ramach LEADER.

ENRD przysługuje wyraźne prawo do wspierania w tym kontekście zarówno inicjatyw międzynarodowych, jak i krajowych sieci obszarów wiejskich. Co więcej, ENRD będzie współpracować z organami kontaktu i technicznego wsparcia na rzecz RLKS ustanowionymi w ramach innych EFSI także w dziedzinie współpracy międzynarodowej (zob. art. 52(3)(g) i (h)(ii) rozporządzenia w sprawie EFRROW).

Zadania KSOW w dziedzinie współpracy są bardzo konkretnie ukierunkowane na zapewnianie technicznego wsparcia i wspieranie działań współpracy LGD. Można to osiągnąć za pomocą rozmaitych szkoleń i narzędzi informatycznych, jak również indywidualnych lub grupowych konsultacji czy mentoringu (zob. art. 54(3)(b)(iii) rozporządzenia w sprawie EFRROW).

7. Końcowe zalecenia

Aby promować współpracę w dziedzinie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS), państwa członkowskie (PC) mogą potraktować priorytetowo w swoich procedurach wyboru te LGD, które wdrożyły współpracę do swoich **lokalnych strategii rozwoju** (LSR). Mogą na przykład zdefiniować jakość propozycji współpracy LGD jako kryterium wyboru strategii.

⁹ Art. 52(3). Zadaniem sieci jest: g) wspieranie sieci krajowych i inicjatyw współpracy międzynarodowej oraz wymiany dotyczącej działalności i doświadczeń w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich z sieciami w państwach trzecich;

¹⁰ <http://ec.europa.eu/sfc/en/index-page>

Zważywszy na fakt, że w systemie wspólnego zarządzania nie wszystkie reguły mogą zostać zharmonizowane na poziomie europejskim, zaleca się ponadto dołożenie starań w celu możliwie najpełniejszej harmonizacji procedur i definicji na potrzeby współpracy w ramach LEADER na poziomie IZ. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do międzyterytorialnej współpracy w obrębie PC z regionalnymi PROW, ale także między IZ zaangażowanymi we współpracę międzynarodową (WMN). Pomocą w tej dziedzinie mogą być poniższe dokumenty odnośne.

Należy mieć na uwadze fakt, że współpraca w ramach LEADER jest specjalnym narzędziem dla LGD, które wdrażają SRL. Zastosowanie innych narzędzi współpracy terytorialnej oferowanych w ramach EFSI — przede wszystkim programów celu Europejska współpraca terytorialna (EWT) finansowanych z EFRR — może stanowić uzupełnienie i tworzyć synergie pod warunkiem każdorazowego uwzględnienia różnych zakresów i rozmiarów wdrażanych projektów.

ZAŁĄCZNIK 1. Dokumenty odnośne (okres 2014–2020)

Dokumenty odnośne (okres 2014-2020):

- **Wytyczne w sprawie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych** (wersja z czerwca 2014 r.): rozdział 8.4 (Projekty współpracy) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_community_local_development.pdf
- **Wytyczne w sprawie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność dla podmiotów lokalnych** http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors.pdf
- **Karta środka dotycząca LEADER** (dostępna przez CIRCA)

Dokumenty odnośne (okres 2007–2013):

- Poradnik wdrażania działania dotyczącego współpracy w ramach osi LEADER Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich w okresie 2007–2013 (obejmuje również elementy metodologii). Dostępny pod adresem: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/en/transnational-cooperation_en.html
- Grupa fokusowa 3 ENRD: „Wdrażanie działannnia dotyczącego współpracy w ramach LEADER” — sprawozdanie dla podkomitetu LEADER z dnia 20 maja 2010 r.: <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/BEE357F9-BDB7-6912-A6AE-581D81990191.pdf>
- W kwestii metodologicznych aspektów współpracy międzynarodowej (WMN) należy się odnieść do sekcji WMN w zakładce LEADER na stronie ENRD („Praktyczne informacje i narzędzia służące tworzeniu i wdrażaniu projektów współpracy międzynarodowej”). http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/en/transnational-cooperation_en.html
- Końcowe sprawozdanie ENRD dotyczące przebiegu wdrażania działania 421Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na obszarze UE-27 (maj 2014 r.): http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-gateway/Measure_421_State_of_play_FINAL_May_2014.pdf
- Poradnik KSOW, rozdział III, punkt 3.6: Techniczne wsparcie w ramach współpracy międzynarodowej (WMN) i międzyterytorialnej (2014): http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/app_templates/enrd_assets/pdf/guidebook/3.6.pdf

ZAŁĄCZNIK 2. Rozdział 8.4 Poradnika RLKS

„8.4. Projekty współpracy

W ramach RLKS fundusze mogą zostać wykorzystane do finansowania przygotowywania i wdrażania działań kooperacyjnych lokalnych grup działania.

Rozporządzenia w sprawie EFRROW i EFMR wyraźnie określają zakres i reguły współpracy obowiązujące LGD w ramach LEADER i FLAG w ramach EFMR. Tak jak w okresie 2007–2013, dostępne będzie wsparcie na potrzeby wdrażania projektów międzyterytorialnych i międzynarodowych. Dodatkowo możliwe jest udzielenie technicznego wsparcia przygotowawczego (np. w zakresie wydatków na spotkania między potencjalnymi partnerami, badania itp.), jeśli LGD wykażą, że przygotowują wdrożenie projektu współpracy.

Dla uproszczenia i zachowania spójności zdecydowanie zaleca się zastosowanie tych samych zasad dla EFRR i EFS.

*LGD z obszarów wiejskich i FLAG z obszarów rybackich oraz przybrzeżnych otrzymały wyraźne pozwolenie na współpracowanie nie tylko z partnerami wdrażającymi **lokalną strategię rozwoju** odpowiednio na obszarze wiejskim lub rybackim, jak w przypadku okresu 2007–2013, ale także lokalnymi partnerstwami publiczno-prywatnymi na obszarach innego rodzaju, które wdrażają **lokalną strategię rozwoju**. Współpraca z lokalnymi partnerstwami publiczno-prywatnymi mieszczącymi się poza granicami UE nie jest wykluczona, niemniej EFRROW ogranicza taką możliwość do partnerów zlokalizowanych na obszarach wiejskich, podczas gdy EFMR nie ogranicza rodzajów kwalifikowalnych obszarów.*

Taką okazję można na przykład wykorzystać do wspierania synergii między lokalnymi grupami realizującymi odrębne strategie, ale zlokalizowanymi (częściowo) na tym samym obszarze (np. miejsko-wiejskim lub wiejsko-rybackim lub miejsko-rybackim). Oprócz korzyści w postaci wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się, LGD mogłyby zyskać na rozwinięciu współpracy wokół głównych zagadnień, które najlepiej jest podejmować na większą skalę.

Jak wynika z doświadczeń wyniesionych z programu LEADER i osi 4 EFR, w wielu przypadkach beneficjentem projektu współpracy jest sama LGD/FLAG, ponieważ przedsięwzięcia tego typu są bardziej złożone w projektowaniu i zarządzaniu niż projekty lokalne.

W odniesieniu do zarządzania projektami współpracy dostępne są dwie opcje (oparte na doświadczeniach z programu LEADER):

8.4.1. Wybór projektów współpracy przez LGD

*W ramach pierwszej opcji współpraca jest uwzględniana w **lokalnych strategiach rozwoju**, a fundusze na współpracę (obejmujące wsparcie przygotowawcze i projekty) są przydzielane równocześnie z budżetem lokalnym. Projekty współpracy są wybierane przez lokalne grupy działania na takiej samej zasadzie, jak projekty lokalne.*

8.4.2. Wybór projektów współpracy przez instytucje zarządzające

Ponieważ projekty współpracy są bardziej wymagające pod względem przygotowania i zarządzania, niektóre państwa członkowskie mogą postanowić, że — oprócz organizowania wezwań do zapewnienia technicznego wsparcia przygotowawczego — to instytucje

zarządzające będą odpowiadały za wybór projektów współpracy. Takie rozwiązanie należy rozumieć jako wyjątek od podejścia oddolnego.

W tej sytuacji, w odniesieniu do EFRROW, instytucje zarządzające muszą wprowadzić system ciągłego naboru wniosków. Decyzje w sprawie przyznawania środków powinny zapadać w terminie czterech miesięcy od daty przedłożenia projektu. Jeśli proces wyboru projektów odbywa się na zasadzie wezwań, zaleca się ogłaszanie co najmniej trzech lub czterech wezwań rocznie w celu zapewnienia podobnego tempa zatwierdzania przez wszystkie instytucje zarządzające związane z projektem współpracy. Wezwania należy zawsze organizować na tyle często, by nie utrudniać wdrażania projektów z udziałem partnerów pochodzących z różnych obszarów programów.

Aby ułatwić wdrażanie projektów wymagających zatwierdzenia różnych krajowych lub regionalnych organów administracji, państwa członkowskie/regiony powinny odpowiednio zadbać, by odmienne procedury wyboru i terminy nie zniechęcały LGD do współpracy.

W odniesieniu do współpracy międzynarodowej w ramach EFRROW i EFMR dla państw członkowskich przewidziane są poniższe zobowiązania zapewniające wspieranie ogólnego wdrażania takich projektów.

Procedury administracyjne muszą być dostępne do publicznego wglądu z uwzględnieniem listy kwalifikowalnych kosztów.

Państwo członkowskie musi ponadto regularnie informować Komisję o zatwierdzanych projektach międzynarodowych. Na potrzeby EFRROW Komisja wprowadzi system wymiany informacji, który ułatwi zaangażowanym władzom wgląd w proces zatwierdzania projektów w różnych państwach członkowskich”.

ZAŁĄCZNIK 3. Formularz wymiany informacji

FORMULARZ WYMIANY INFORMACJI DOTYCZĄCYCH PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ	
1. Podstawowe informacje o projekcie	
1.1. Nazwa projektu współpracy (łącznie ze skrótowcem, jeśli jest) [w języku angielskim]*:	
1.2. Czas trwania działań przewidzianych w ramach projektu współpracy*: 1.2.1. Data rozpoczęcia: 1.2.2. Data zakończenia:	
1.3. Techniczne wsparcie przygotowawcze [zapewniane oddzielnie dla każdego partnera]*: Czy projektowi współpracy towarzyszyło techniczne wsparcie przygotowawcze? Tak ☐ Nie ☐	
1.4. Zagadnienia/słowa kluczowe projektu [menu rozwijane]*	
1.5. Całkowity koszt pełnego cyklu życia projektu współpracy (w €)*: W tym EFFROW: Inny wkład publiczny: Wkład prywatny: Jeśli zebrano inne fundusze, proszę wymienić:	
1.6. Dodatkowe informacje (lub strona internetowa projektu) [proszę uwzględnić krótki opis projektu]:	
2. Informacje o partnerach współpracujących	
2.1. Dane pierwszej LGD*:	
2.1.1. Oficjalna nazwa LGD [menu rozwijane]: 2.1.1.1. Główny partner: Tak ☐ Nie ☐	
2.1.2. Osoba w LGD odpowiedzialna za kontakt w sprawie współpracy 2.1.2.1. Imię i nazwisko: 2.1.2.2. Adres kontaktowy: 2.1.2.3. Nr telefonu: 2.1.2.4. E-mail: 2.1.2.5. Języki, którymi posługuje się/które rozumie osoba odpowiedzialna za kontakt:	
2.1.3. Data zatwierdzenia projektu:	
2.2. Dane drugiej LGD*:	
2.2.1. Oficjalna nazwa LGD [menu rozwijane]: 2.2.1.1 Główny partner: Tak ☐ Nie ☐	
2.2.2. Osoba w LGD odpowiedzialna za kontakt w sprawie współpracy 2.2.2.1. Imię i nazwisko: 2.2.2.2. Adres kontaktowy: 2.2.2.3. Nr telefonu: 2.2.2.4. E-mail: 2.2.2.5. Języki, którymi posługuje się/które rozumie osoba odpowiedzialna za kontakt:	

2.2.3. Data zatwierdzenia projektu:
2.3. Dane innych partnerów [w przypadku partnera niebędącego LGD]:
2.3.1. Oficjalna nazwa partnera:
2.3.2. Dane osoby odpowiedzialnej za kontakt w sprawie współpracy
2.3.2.1. Imię i nazwisko:
2.3.2.2. Adres kontaktowy:
2.3.2.3. Nr telefonu:
2.3.2.4. E-mail:
2.3.2.5. Języki, którymi posługuje się/które rozumie osoba odpowiedzialna za kontakt:
3. Pierwsza właściwa instytucja zarządzająca (dane osoby odpowiedzialnej za kontakt):
3.1 WMN [menu rozwijane]*:
3.2 Imię i nazwisko:
3.3 Adres kontaktowy:
3.4 Nr telefonu:
3.5 E-mail:
4. Druga właściwa instytucja zarządzająca (dane osoby odpowiedzialnej za kontakt):
4.1 WMN [menu rozwijane]*:
4.2 Imię i nazwisko:
4.3 Adres kontaktowy:
4.4 Nr telefonu:
4.5 E-mail:
5. Stan projektu*:
5.1 W toku:
5.2 Anulowany:
5.3 Zakończony:

* pola obowiązkowe